

ostravský čolék

časopis Zoologické zahrady
a botanického parku Ostrava

podzim / 2018

ročník XII.

ENERGIE NA
KAŽDÝ (K)ROK

Věděli jste, že dospělý slon indický
v přírodě ujde za den průměrně až 20 km?

A kolik ujdete denně Vy?

[innogy.cz](https://www.innogy.cz)

Vážení přátelé a příznivci zoologické zahrady,

dostává se Vám do rukou další číslo časopisu, které Vám představí novinky a zajímavosti ze života ostravské zoo. Vlastně hned na začátku musím zmínit novinku, která se týká samotného názvu naší organizace. V září letošního roku schválilo zastupitelstvo města Ostravy jednohlasně naši žádost na doplnění názvu, jež tedy nově zní: Zoologická zahrada a botanický park Ostrava. Asi netřeba zmiňovat všechny důvody, proč jsme o změnu žádali, ale o těch nejpodstatnějších se dočtete uvnitř časopisu. Kromě novinek botanických se dozvíte samozřejmě i o novinkách zoologických – ať už o nových mláďátech, tak o nových druzích, které doplnily kolekci chovaných zvířat. Počet druhů se stále drží nad hranicí 400.

Ostravská zoo se nevěnuje jen chovu ohrožených zvířat v lidské péči, ale nadále a stále více podporuje i záchranné programy

probíhající přímo v místě výskytu těch nejohroženějších, často tisíce kilometrů vzdálených od Ostravy. Velmi důležitou novinkou letošního podzimu je i navýšení příspěvku v rámci programu „Koruna ze vstupu“ – zastupitelstvo města Ostravy schválilo, že z každého vstupu poputují místo jedné, dvě koruny na speciální účet, z něhož se financují vybrané záchranné projekty.

Ale vraťme se zpět do areálu Velkého ostravského lesa, v němž se naše zoo a botanický park rozkládají – tato unikátní a jedinečná lokalita je domovem mnoha volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Naším cílem je pečovat i o tyto zástupce naší původní fauny i flóry, udržovat a dále zlepšovat jejich podmínky k životu – výsadbou další zeleně, instalací nejrůznějších hnízdních budek a dalších opatření. Začali jsme také s chovem včely medonosné – hmyzu, který

z naší krajiny mizí, bez něhož si ale existenci lidstva umíme jen stěží představit.

Nezapomněli jsme ani na nejmenší čtenáře, pro které jsme opět připravili stránku zábavy a poučení.

Obsah časopisu ani zdaleka nemůže představit všechny novinky a zajímavosti, které se udály v posledních měsících v naší/ Vaší zoologické zahradě. Proto Vás odkazují na naše webové nebo facebookové stránky, nově jsou i facebookové stránky zaměřené na ochranu přírody. Budu samozřejmě velmi rád, pokud navštívíte ostravskou zoo nejen virtuálně, ale také osobně. Přeji Vám, aby se Vám procházka líbila, a děkuji, že spolu s námi pomáháte chránit přírodu po celém světě!

Příjemné a inspirativní čtení Vám přeje
Petr Čolas, ředitel

Chovatelské novinky

ALEXANDR ČÍNSKÝ – OTUŽILÝ PAPOUŠEK Z HOR

Novým druhem, který mohou návštěvníci ostravské zoo vidět, je středně velký pestrý papoušek alexandr čínský.

Dvacetičlenná skupina těchto otužilých papoušků z hor obývá upravenou voliéru, ve které byli dříve k vidění výři velcí. Nová expozice se nachází u Voliér ptáků Tibetu a Číny nedaleko vstupu do zoo. V evropských chovech se jedná o méně obvyklého papouška. Nová expozice je situována do míst, kde jsou i další zástupci fauny i flóry Číny a navazuje na Voliéry ptáků Tibetu a Číny, výběh jelenů milu, Čínskou zahradu a porosty rododendronů. Úpravami původní voliéry nevzniklo jen expoziční zařízení, ale byly zde vybudovány i hnízdní prostory, takže papoušci by se zde měli také rozmnožovat. To ale může nastat nejdříve za dva až tři roky, jelikož se zatím jedná o mladé nedospělé jedince. Výři velcí byli přestěhováni do jedné z voliér sov nedaleko expozice Čitván.

plody, listy, drobné živočichy. Polyká také kamínky, které mu usnadňují rozměňování potravy v žaludku. Samice mají hnědošedé zbarvení, které jim během dne slouží k tomu,

aby byly nenápadné, když sedí na vejcích, samci jsou výrazně tmavší, protože na vejcích sedí v noci.

NOVÝ SLONÍ SAMEC

Ostravská sloní skupina se v červnu letošního roku rozrostla o nového člena. Stal se jím 20letý sloní samec ze Zoo LePal ve Francii. Nového samce jsme získali na základě jednání s koordinátorem Evropského záchranného programu (EEP) pro slony indické. Samec Maxim se narodil v roce 1998 v Rotterdamu, později byl převezen do Zoo Lympe ve Velké Británii a poté pobýval v Zoo Sevilla ve Španělsku. V LePal žil od roku 2012. Zatím po něm nejsou žádná mláďata. Sloního samce jsme získali zcela zdarma – v rámci mezinárodních záchranných programů se za zvířata neplatí, hrazeny jsou jen náklady na přepravu. Samce přepravila renomovaná transportní firma ve speciálně upraveném kamionu zařízeném právě pro transport slonů.

PŠTROS DVOUPRSTÝ – OPĚT V ZOO

Novinkou ostravského safari je skupinka pštrosů dvouprstých ve výběhu Afrika. Asi je všeobecně známo, že pštrosi jsou největší

žijící ptáci současnosti. Dorůstají do výšky až 2,5 m. Samice váží v průměru 100 kg, samci až 150 kg. Pštros obývá africké savany s travním porostem do 1 m s řídko rostoucími keři a stromy. Má zakrnělá křídla a nelétá. Zato je rychlým a vytrvalým běžcem – dokáže vyvinout rychlost přes 60 km/h. Traduje se, že při ohrožení strká hlavu do písku, ovšem není tomu tak. Pštros se skloněnou hlavou hledá něco k snědku – semena,

Botanické novinky – zoo změnila název

O tom, že ostravská zoologická zahrada se vedle chovu vzácných a ohrožených druhů zvířat věnuje intenzivně i aktivitám spojenými s rostlinami, se návštěvníci přesvědčují již celou řádku let. V září se botanická stránka činnosti oficiálně dostala i do názvu organizace. Ostravská zoo se nyní jmenuje Zoologická zahrada a botanický park Ostrava, p. o.

Botanický směr ostravské zoologické zahrady bezesporu předurčilo umístění v unikátní přírodní lokalitě **Velkého ostravského lesa**. Že se jedná o botanicky velmi cenné území, potvrdil i botanický výzkum, který zde probíhal v roce 2003. V roce 2005 byla Zoo Ostrava jedním ze zakládajících členů Unie botanických zahrad České republiky. Následovalo vybudování tří botanických stezek – **Cesty vody**, **Cesty stínu** a **Cesty lesa** v celkové délce téměř 6 km, které návštěvníkům v roce 2007 otevřely další dříve nepřístupnou část areálu. O dva roky později byly postaveny v zázemí dva **moderní pěstební skleníky** s pestrými kolekcemi tropických a subtropických rostlin z různých koutů Země. V roce 2015 byl v areálu otevřen **Rododendron park** s jednou z největších kolekcí rododendronů a azalek v Evropě. V neposlední řadě jsme letos v létě představili expozici **Zahradní umění Dálného východu** s kolekcí bonsajů a ornamentálních stromů.

Botanický park je již řadu let nedílnou součástí zoologické zahrady, plní funkce vzdělávací a rekreační, rozšiřuje a zlepšuje péči o unikátní přírodní areál. Rozšíření a doplnění názvu zoologické zahrady o botanický park je tak přirozeným vyústěním našich botanických a ochranných aktivit.

Včely v Zoo Ostrava

V létě tohoto roku byl v areálu Zoo Ostrava zahájen chov nového živočišného druhu, včely medonosné. Hlavním důvodem pro rozšíření druhové rozmanitosti o včely je především alarmující úbytek tohoto nepostradatelného a obdivuhodného hmyzu, nejen na území České republiky, ale také na celém světě. Mezi největší problémy včel v současné době patří nemoci, chemizace a intenzifikace v zemědělství a úbytek včelí pastvy vlivem zástavby a výsadby monokultur a také nepříznivé přírodní podmínky.

Včelnice byla vytvořena na oddělené loučce v blízkosti již stávající Včelí stezky. Došlo k nainstalování čtyř nástavkových úlů o rámkové míře 39x24 cm, do níž jsme umístili čtyři oddělky, základy rozrůstajících se včelstev. V současné době všechny prospívají a sílí. Naší snahou je chovat zdravá včelstva v souladu s přírodou a podpořit tak biodiverzitu krajiny. A především také přiblížit život tohoto blanokřídlého hmyzu široké veřejnosti a odbourat tak některé zažitě předšedky. Projekt včel v Zoo Ostrava má velký potenciál, rádi bychom časem vytvořili také výukové programy pro žáky a studenty, nebo semináře pro učitele v duchu této tematiky. Návštěvníky se snažíme oslovit také edukačními tabulemi a novými prvky na revitalizované Včelí stezce. Velký úspěch sklídila v letošním roce také víkendová akce Den pro včely, na které měli návštěvníci příležitost nahlédnout do zajímavostí v životě včel.

VČELAŘENÍ VE MĚSTĚ

Včelaření ve městě – urban beekeeping se stává zvláště v posledních letech naprostým hitem. Z dříve exotických článků, později publikací vonících novátorstvím, pro někoho možná snad dobrodružstvím, či alternativou se stává běžně viděná a slychaná věc i pro nezavščeného nevčelaře. Vzpomínáme na první fotografie úlů na střeších budov. První pocit, který nás pohltil, byl ten, že je na obrázku cosi divného a nepřírozeného.

Ale od fotek včelařů vysoko nad ruchem ulic a běžných starostí, nešel odtrhnout zrak.

Městské včelaření má dvě odnože. První je ta, že včelař umísťuje svá včelstva na území města, mnohdy i na exponovaných místech. Je s podivem, že tato včelstva nejsou zpravidla terčem vandalů. Jsou umísťována na pozemcích škol, parků, knihoven, veřejných institucí, ale i firem, logistických parků, solárních elektráren a samozřejmě městských zahrad a pozemků. Toto je vlastně i případ našich včelstev v Zoo Ostrava. Druhou, doslova vyšší metou je umísťování a včelaření na střeších garáží, obytných domů, obchodních center, hotelů, výškových budov a dalších. Tento druh včelaření v sobě nese ještě další dimenzi v podobě pohledu z výšky, ale i překonávání jistých překážek, např. s výnosem materiálu atd. Nabízí se připodobnění k starověkému brtnictví v korunách stromů a odměna včelaře za celoroční snažení - med je z výšky určitě sladší, protože jeho získání je trochu složitější. Včelaři se dokonce sdružují ve spolku s tímto názvem Střešních včelařů.

Zajímavostí je nesporně fakt, že i tohle zdánlivě rozporuplné a nesourodé umístění tak netypického biologického prvku včel, tedy divokých zvířat, do měst a velkoměst přináší pozitivní odezvy a kladné reakce. Velké množství lidí, nelze říci, že jde jen o děti, nebo dospívající začíná včelařit právě proto, že uvidí včelstva a činnost včelaře ne na vesnici u babičky, ale přímo v místě bydliště, ve městě. Vášně včelaření je nesmírně nakažlivá a kouzlu a magii včel propadají lidé lehce. Jsem přesvědčen, že právě městské včelaření zachraňuje rapidní úbytek tradičních včelařů, kteří dříve tuto zálibu i povolání dědili z otce na potomky. Přispívá i ke kultivaci a udržování kvality, odborných a morálních vlastností včelařů. A čím? Ve městě je nedostatek místa a nemožnost včelařit ve velkém pro zisk, tito včelaři tedy konají svou zálibu čistě ze zájmu

o včely a jejich život, včelí produkty jsou zde jen milým bonusem. Zajímavou nabídkou a alternativou pro zájemce o včelaření, kteří si nechtějí pořizovat úly a veškeré včelařské vybavení je také možnost pronájmu včelstva. Takovýchto služeb přibývá a je o ně obrovský zájem. Lze si pronajmout včelstvo na jeden rok a o něj se pod odborným vedením starat. Někomu takovéto včelaření stačí a pronájem opakuje. Někomu se včelařství zalíbí natolik, že se touží osamostatnit a v dalších sezónách již včelaři sám se svým vybavením. Pokud včelaření propadne vzdělaný, finančně dobře situovaný člověk, lze očekávat podobné zahoření jako pro golf, auta, rybaření a další. Ale možná třeba právě díky těmto sofistikovaným, bohatším lidem se objevily i ve včelařství moderní technologie, inovace, které už dávno nejsou sci-fi, ale stávají se pomalu, ale jistě stále častější součástí praxe moderního včelaře. A i tyhle, kdysi vychytávky a hloupůstky, nám dávají možnost jednak včely více poznat a také i včely mají díky např. monitoringu větší šanci přežít. O které věci například jde? Především jde o mobilní aplikace a souborná zařízení sdružující na jednom místě sledování včelstev, jejich dynamiky, stav atd. V úlu jsou umístěna teplotní čidla, zvukový senzor, v podmetu, kamera, na úlu oťřesové senzory a pod ním úlová váha. Přes internetový server nebo mobilní telefon lze sledovat pomocí GPS trackeru polohu včelstev – krádeže, dále oťřesy větrem, kamerou on-line přenos života a dění ve včelstvu, úlová váha přesně zaznamená denní přínosy včel do úlu i spotřebu zásob, což jsou nesmírně důležité, ale hlavně zajímavé informace. Další aplikace a programy umí všechny data vyhodnocovat a dokonce umí navrhnout určitá vhodná opatření, která by měl včelař udělat, ať už jde o vymetání medu, nebo protirojové opatření. I když se nám tato opatření zdají příliš technická nebo zbytečná, je stále více včelařů, kteří si tato zařízení pořizují, nebo využívají ať už z nutnosti, nebo pro radost.

Adéla Jonáková a Ondřej Hruška

Mláďata vlaštovky obecné (*Hirundo rustica*)

Ochrana biodiverzity nejen v zoo

Zoo Ostrava vedle chovu a ochrany přírody v různých koutech světa nezapomíná ani na naši přírodu. Areál zoo leží v lokalitě Velkého ostravského lesa – unikátního a pestrého biotopu na ploše okolo 100 hektarů. Díky přírodnímu charakteru, rozmanitosti a členitosti většiny území je nejen příznivým prostředím pro chovaná zvířata, ale i útočištěm pro řadu volně žijících druhů živočichů i rostlin. A to běžně se vyskytujících i těch vzácnějších. Je tak místem s nejvyšší biodiverzitou na území města Ostravy a v blízkém okolí.

Základ pro ochranu biodiverzity tvoří rostliny, a i proto bylo za poslední dva roky v zoo vysazeno více než 12 tisíc plodonosných a trnitých keřů a stromů, množství kvetoucích bylin, vysety tři květnaté louky. Rostliny jsou základem rozmanitosti bezobratlých živočichů a na ně navázaných obojživelníků, plazů, ptáků i savců. Pro tyto skupiny pak můžeme připravit místa k úkrytu a rozmnožování. V roce 2017 pak bylo v areálu nainstalováno okolo **280 nejrozumnějších budek coby náhradních stromových dutin**, a to nejen pro drobné pěvce (např. sýkory, rehky, šoupálky), ale také poštolky či sovy, netopýry, čmeláky a další tvory.

BEZMÁLA 300 OPATŘENÍ PRO ZVÝŠENÍ BIODIVERZITY

Návštěvníci Zoo Ostrava se mohou inspirovat, jak vytvořit vhodná prostředí pro volně žijící živočichy také u sebe doma, na školní zahradě, na chalupě. Musejí být přitom splněny čtyři základní podmínky k přežití, kterými jsou: voda, potrava, úkryt a místo k rozmnožování. Opatření zavedena v zoo mohou motivovat návštěvníky pro vytvoření podobných příkladů u sebe doma a časem z „obyčejné“ zahrady učinit zahradu „živou“.

STAVBY PRO ŽIVOČICHY 1: PTAČÍ BUDKY, KRMÍTKA A NAPAJEDLA

Ptáci nesmějí v živé zahradě rozhodně chybět! Velkou měrou se zde podílejí na udržování přírodní rovnováhy. Daří se jim nejlépe na chemicky neošetřovaných zahradách a tam, kde mají dostatek košatých stromů a hustých keřů (i v podobě živých plotů), které jim slouží k úkrytu i jako místo pro výstavbu hnízda. Nejvhodnější jsou stromy a keře, které bohatě kvetou a jsou zároveň významným zdrojem potravy pro hmyz, a navíc mají plody zajímavé pro ptáky i pro lidi. Pro ptáky jsou jedny z nejdůležitějších staveb budky a krmítka. Budky nahrazují mnohým ptákům hnízdní dutiny, kterých je v kulturní krajině

nedostatek. Vhodné prostředí pro hnízdo lze také vytvořit pomocí svazku proutků přivázaného k silnější větvi nebo kmeni tak, aby vznikla jakási kapsa, nebo třeba obyčejným podbitím deskou různých přístěnků a stříšek.

Krmítka zase doplňují nedostatek potravy během zimního období. Obě zařízení si buď můžete vyrobit sami, nebo je už zhotovené zakoupit. Podrobný popis způsobu zhotovení budek naleznete na internetu. Do krmítek dáváme ptákům např. slunečnici, lůj a neslané tukové směsi, ořechy, jablka apod. Umístíme-li krmítko nedaleko okna, můžeme se pohodlně a pěkně zblízka radovat z přítomnosti vděčných strážníků. Různé typy budek najdete i v areálu zoo v blízkosti **Ptačí louky**.

Ptáci zvláště v horkém létě ocení také napajedla k pití i ke koupeli. Mohou to být mělké nádoby, prohlubně v kamení, malé fontánky, případně také kůly s plošinkou, na které lze umístit mělkou nádobu. Napajedla však musí být zabezpečena tak, aby se nestala servírovacím stolem pro kočky. Tato napajedla poslouží i hmyzu.

Loskuták velký (*Gracula robusta*)

Nová ochranná kampaň: Silent Forest

Dne 1. října 2017 byla oficiálně zahájena nová ochranná kampaň Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA), jež propojuje téměř čtyři sta evropských zoologických zahrad a dalších institucí. EAZA vyhláší ochranné kampaně každé dva roky a připojuje se k nim i většina českých a slovenských zoo sdružených v Unii českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZOO). Členské instituce EAZA navštíví více než 140 milionů lidí ročně, tzn. 280 milionů návštěvníků po dobu trvání kampaně. Díky tomuto masivnímu dosahu se jedná o největší ochrannou kampaň světa, což znamená, že společné aktivity mají ohromnou sílu při činnostech souvisejících s ochranou přírody a vzděláváním a mohou podnítit instituce i jednotlivce k činům.

Kampaň s názvem **Silent Forest – Asian Songbird Crisis** (Ztichlý les – krize pěvců v jihovýchodní Asii), která poběží do 30. září 2019, vede premiérově Česká republika s kampaňovou kancelář v Zoo Liberec. Zaměřuje se na oblast jihovýchodní Asie, která je domovem více než 850 ptačích druhů, z nichž mnohé se nevyskytují nikde jinde na světě. Ztráta přirozeného prostředí, nadměrný lov a zejména odchyt a nelegální obchod vedou k obrovskému úbytku a vymírání ptačích druhů v tropických deštných lesích jihovýchodní Asie. Klasifikace v Červeném seznamu IUCN tak nestíhá odrazet aktuální stav populací. A co víc, mezinárodní ochrana zvířat podléhá právu jednotlivých států a tak ohrožené druhy

mnohdy bývají podle místního práva klasifikovány jako neohrožené.

Kvůli silně zažitě tradici, podle které má každý správný javánský muž dýku, ženu a dům se zpěvným ptákem, končí odchycení opeřenci v klecích jak pro okrasu, tak pro jejich využívání v pěveckých soutěžích. Místní obyvatelé věří, že ptáci z volné přírody jsou kvalitnější a zpívají lépe než ti odchovaní v lidské péči. Pěvci se tak stali předmětem velmi výnosného obchodu s ročním obrátem více než dvě miliardy Kč, což má za následek jejich nekontrolovaný úbytek. Je tedy nejvyšší čas zasáhnout, než tamní lesy zcela utichnou.

CÍLE KAMPANĚ

V Evropě:

- Zvýšit povědomí široké veřejnosti o současné kritické situaci s asijskými zpěvnými ptáky.
- Získat dostatek finančních prostředků na vybrané ochranné aktivity.
- Informovat a motivovat širokou veřejnost k ochraně pěvců prostřednictvím environmentální výchovy a vzdělávacích akcí v zoo.
- Poskytnout odborné znalosti a experty na výzkumné a chovatelské aktivity v regionu jihovýchodní Asie.

V OBLASTI JIHOVÝCHODNÍ ASIE:

- Zvýšit povědomí místních obyvatel o současné kritické situaci s asijskými zpěvnými ptáky prostřednictvím

ekologické výchovy a vzdělávacích programů.

- Vypracovat metodiku chovu pro cílové druhy pěvců a podpořit v regionu jejich legální chov v lidské péči.
- Zefektivnit vymáhání práva.
- Vybudovat záchraná a chovatelská centra.
- Podporovat výzkumné aktivity, které jsou klíčové pro repatriační programy cílových ptačích druhů.

Mezi vlajkové druhy kampaně patří následující kriticky ohrožené nebo ohrožené druhy pěvců:

májna Rothschildova (*Leucopsar rothschildi*), loskuták velký (*Gracula robusta*), kraska krátkoocasá jávská (*Cissa thalassina*), sojkovec dvoubarvý (*Garrulax bicolor*), bulbul korunkatý (*Pycnonotus zeylanicus*) a šáma bělořítá (*Copsychus malabaricus*).

S šířením myšlenek a zvyšováním povědomí o probíhající krizi zpěvných ptáků pomáhá i známý umělec a držitel cen Anděla Thom Artway, který vytvořil píseň a hudební videoklip *High above the trees*, ve kterých k zapojení do kampaně aktivně nabádá. Do pomoci záchraně pěvců je zapojena i ostravská zoo a zapojit se může každý z nás. Novinky, aktuality a tematické zajímavosti budou pravidelně zveřejňovány na webových stránkách kampaně www.silentforest.eu.

Měly by v dnešní době existovat zoologické zahrady?

Polemika nad tím, proč podporovat moderní zoologické zahrady a ochranu zvířat.

Těžko někdo může popírat, že většina zoologických zahrad původně vznikla hlavně za účelem lidského pobavení. Lidé dříve zoologické zahrady vnímali převážně jako místa, kde mohou zblízka na vlastní oči vidět exotická zvířata známá z knih, televize či vyprávění. Zoologické zahrady se snažily nashromáždit co nejvíce zvířat, na která ale často nebyly potřebné prostory ani znalosti jejich chovu. První zoologické zahrady na světě vznikaly v druhé polovině 18. století a není tomu ani sto let, kdy vznikla první v České republice. Od této doby se ale společnost vyvinula a stejně tak se změnil i smysl a role zoologických zahrad, kterým se od té doby začíná říkat moderní. V dnešní době jsou moderní zoologické zahrady ochrannými institucemi a novodobými archami. Stává se tomu tak přesně v době, kdy mnoho druhů zvířat umírá přímo pod našimi rukama. Toto nebývale rychlé a postupné vymírání druhů stále více ukazuje, jak jsou tyto moderní instituce důležité.

Musíme si ale uvědomit, že ne všechny zoologické zahrady prošly zmíněným historickým vývojem a můžeme je nazvat moderními. Stejně jako je rozdíl mezi pětihvězdičkovým hotelem a nízkonákladovou ubytovnou, tak existují velké rozdíly mezi zoologickými zahradami. Jak tedy běžný člověk může poznat moderní zoologickou zahradu?

- 1 Každá moderní instituce se snaží mít perfektně zvládnutý chov svých zvířat, která tvoří záložní populaci pro případ, že by jejich druh v přírodě vyhynul. Jedinci v zoo se stávají ambasadory svého druhu. Podle výzkumu Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN) hrají záchranné programy v zoo důležitou roli při obnově 28 % druhů, které jsou v přírodě ohroženy.
- 2 Zaměstnanci zoo jsou svým svěřencům oddaní. Jejich práce je jim posláním, kterou musí naplno vykonávat i v ty nejhorší dny, bez o hledu na to, jestli je víkend nebo svátek. Svěřená zvířata v těchto institucích tak mají maximální a profesionální péči, která se odvíjí od současných znalostí a dovedností.
- 3 Mnoho odchovaných mláďat ze zoo je navraceno zpět do volné přírody, kde posilují oslabené nebo vyhubené populace. Přestože nejnámější jsou charismatická zvířata jako tygři, sloni nebo gorily, tak zoo chovají a zachraňují také mnoho

méně atraktivních zvířat, která jsou stejně nebo ještě více ohrožena. Díky moderním zoologickým zahradám bylo zabráněno vyhynutí hned několika druhů zvířat, kdy můžeme uvést například orlosupa bradatého, lvíčka zlatého, koně Převalského, přímorožce šavlorohého, kondora kalifornského a mnoho dalších.

- 4 Moderní zoologické zahrady působí za svými branami a podporují ochranu zvířat. Existuje několik možností, jak tuto myšlenku realizují. Například se stávají silnými partnery mnoha projektů na ochranu zvířat, které finančně i jinak podporují, vysílají vlastní zaměstnance (experty) do těchto projektů, nebo řídí projekty vlastní. Zoo se tak zapojují do ochrany zvířat v jejich přirozeném prostředí a symbolicky jim vrací tímto způsobem to, že mohou zástupce jejich druhu chovat ve svém zařízení.
- 5 V moderních zoologických zahradách je spousta vědců, kteří se usilovně zapojují do výzkumů rozšiřujících poznatky o daném druhu. Tyto znalosti dále napomáhají jak ke zlepšení chovu zvířat v lidské péči, tak k nastavení ochranných priorit.
- 6 Neméně důležité je, aby moderní zoologické zahrady byly centry vzdělání široké veřejnosti o přírodě, zvířatech a jejich ochraně. V současné době většinová a stále zvyšující se část naší populace žije ve městech, kde se vytrácí kontakt s přírodou a vztah k zvířecí říši. Zoo těmto lidem poskytují spojení s přírodou. Není nic lepšího, jak nadchnout naše děti k lásce a ochraně zvířat, než jim zvířata ukázat v celé jejich kráse a v co nejvíce přirozeném prostředí. Člověk, který vidí nádherná divoká zvířata, slyší jejich zvuky, cítí jejich pach, ten si je zamiluje a bude je chtít ochránit. Zoo sdružené do Světové asociace zoologických zahrad a akvárií navštíví každoročně více než 700 milionů návštěvníků, což je ohromné číslo světové populace. Právě u těchto milionů lidí moderní zoologické zahrady budují respekt a lásku ke všem živým tvorům, se kterými sdílíme jednu planetu.
- 7 Moderní zoologické zahrady umějí přijímat těžká rozhodnutí. Aby bylo možné v zoo udržet geneticky zdravé populace zvířat a co nejlepší podmínky pro jejich chov a odchov, je čas od času potřeba přijmout těžká rozhodnutí. Takovým rozhodnutím může být i utracení některých jedinců. Příkladem může být

nedávné utracení přebytečných žirafích samců v některých zoo. K utracení se přistoupilo po předem důkladném zvážení všech možností a faktů. Populace žiraf v evropských zoologických zahradách se rozrostla natolik, že samce již nebylo kam umístit. Žirafy jsou navíc stádová zvířata a případný oddělený chov nepřicházel v úvahu. Kastrace se u dospělých samců žiraf neprovádí. Antikoncepce nemusí fungovat na 100 % a při aplikaci se navíc projevují nežádoucí účinky, kdy samci mohou ohrozit ostatní členy stáda nebo i jejich ošetřovatele. Bohužel ani zpět do Afriky není možné v současné situaci samce odvézt. V Africe v současné době díky lidem existuje jen málo vhodného prostředí a samec by zde měl pouze mizivou šanci na přežití, ať už vlivem predátorů nebo pytláků. Pokud vezmeme v potaz všechny tyto skutečnosti, tak v rámci zachování vhodných životních podmínek pro všechny členy stáda, ale i bezpečí ošetřovatelů, bylo utracení humánním způsobem nejvhodnějším, ne-li jediným možným řešením. Vedení moderní zoologické zahrady musí umět přijmout i takovéto rozhodnutí. Obdobné případy u žiraf, ale i jiných druhů, jsou realitou a součástí složité cesty k tomu, abychom v zoo zachovali zdravé populace zvířat. Pouze zdraví a geneticky hodnotní jedinci mohou pomoci k obnově divokých populací v přírodě, kde byli dříve vyhubeni.

Většina zaměstnanců moderních zoologických zahrad by si přála, aby zoo nemusely existovat. Bohužel to by bylo reálné pouze v případě, že by na světě neexistovala současná globální krize vymírání druhů, která je největší od dob dinosaurů. Příroda mizí pod rukama více jak sedmimiliardové populace lidí, která se stále rychleji rozrůstá. Ano, zoologické zahrady by doopravdy nemusely existovat, ale to pouze v případě, že by v přírodě divoké populace ohrožených zvířat doopravdy prosperovaly a nejen přeživaly. Bohužel, toto je v současném světě opravdu utopické přání. Je čas nejen umět rozpoznat moderní zoologické zahrady, ale také je podpořit v jejich boji proti vymírání druhů.

František Příbrský

Poučení v zoo – nové edukativní prvky

Na mnoha místech zoologické zahrady jste mohli v průběhu roku objevit nové vzdělávací koutky, jejichž cílem je přinášet informace nejen o zvířatech malým i velkým návštěvníkům. Některé z nich nejsou úplně pozitivní, ale i to je naším úkolem, abychom poukazovali i na často velmi alarmující a nepěkné skutečnosti...

MACARÁT JESKYNNÍ

Nejen milovníky obojživelníků zaujme expozice s modely macarátů jeskynních, kteří obývají pouze některé krasové jeskyně na Balkáně. Tito zvláštní obojživelníci téměř ztratili pigment, zbarvení těla je narůžovělé či růžovobílé, pouze pár vnějších keříčkovitých žaber má rudou barvu (plíce má rudimentární). Macaráti jsou slepí, ve tmě se orientují hlavně čichem a sluchem. Je neobyčejně dlouhověký – dožívá se přibližně 50 let (odhaduje se však, že i více než 100 let), pohlavně dospívá až po 12 letech. Jedná se o neotenický druh, kdy jedinec v larválním stádiu dosahuje pohlavní dospělosti.

Kde: expozice Mokřady

ZMIJE OBEČNÁ

Samice zmije obecné dorůstá maximálně do délky 80 cm, samci jsou o něco menší. Model v zoo je 4 krát větší, než zmije ve

skutečnosti je. Zmije je naším jediným jedovatým hadem. Svým jedem však šetří pro lov kořisti, což člověk rozhodně není. Navíc je jako většina hadů velmi plachá. Raději uteče, než zaútočí, pokud na ni nešlápnete nebo nesednete. I tak vpraví jed do rány pomocí 0,5 cm dlouhých jedových zubů jen v méně než polovině případů. Zmije při jednom kousnutí uvolňuje maximálně 3,5 mg, smrtící dávka pro člověka je 15 mg. Účinnost jedu závisí na zdravotním stavu člověka. Za posledních 20 let nebyl na území České republiky zaznamenán jediný případ úmrtí způsobeného uškutím zmije.

Kde: expozice Mokřady

MEDVĚDÍ FARMY

Čínská lidová medicína využívá po tisíciletí produkty či části těl mnoha druhů zvířat. Jedním z nich je i medvěd ušatý, z něhož je získávána žluč. Dříve se v Asii kvůli této tekutině medvědi lovili. S rostoucí poptávkou po žluči tento „jednorázový“ odběr nestačil. A tak začaly vznikat medvědí farmy. Klec s dermoplastickým preparátem medvěda ušatého nainstalována v zoo znázorňuje, jak krutým způsobem jsou medvědi na farmách drženi. Krajinou bližší je jim veden řez ke žlučníku, kudy je zavedena odběrová trubička, pomocí níž je několikrát denně zvířatům za plného vědomí odebírána žluč.

Kde: pavilon Čitván

KOSTLIVCI V ZOO

V areálu zoo je k vidění řada kosterních modelů mnohdy až podivných zvířat. O jaká zvířata se jedná? Jsou to předchůdci a prapříbuzní dnešních živočichů, tj. druhy, které na Zemi již nežijí. Jedná se převážně o zástupce pleistocenní a miocenní fauny. Při procházce areálem tak můžete zhlédnout model **šavlozubce** (*Smilodon populator*), který je nesprávně označován jako šavlozubý tygr, nicméně nebyl s tygry ani žádnou jinou současnou kočkovitou šelmou blíže příbuzný. **Veledaněk obrovský** (*Megaloceros giganteus*) patřil k největším zástupcům jelenovitých s parožím až 40 kg těžkým, **medvěd jeskynní** (*Ursus spelaeus*) se

vyskytoval i na našem území a byl o něco mohutnější než současný medvěd hnědý, **hrůzopták** (*Phorusrhacos longissimus*) byl zástupcem obřích dravých ptáků, který žil v Jižní Americe, měřil přes 2,5 m a vážil okolo 130 kg. **Koroun bezzubý** (*Hydrodamalis gigas*) je člověkem vyhubený zástupce řádu sirén. Nejnovějším modelem je **mamut srstnatý** (*Mammuthus primigenius*). Poslední dva jmenované modely vznikly za finanční podpory Moravskoslezského kraje. Oba najdete u pavilonu slonů.

Víte, že mamut srstnatý je blízkým příbuzným současné žijícího slona indického? A že tyto dva chobotnatci jsou si více příbuzní, než je slon indický se slonem africkým?

Galerie mláďat

GUAROUBA ZLATÝ

(*Guarouba guarouba*)

V jedné z papoušcích voliér se páru vzácných papoušků guaroub zlatých podařilo odchovat dvě mláďata, která jsou nápadná nejen jasně žlutou barvou, ale také pronikavým křikem. Vylíhla se v lednu 2018. Ostravská zoo je jediná z českých zoo sdružených v Unii českých a slovenských zoologických zahrad, která tyto papoušky chová. V rámci Evropy je guarouba zlatý chován ve 13 zoo (včetně ostravské), ale úspěšně jej množí pouze ve dvou – v Zoo Ostrava a Zoo Parc de Beauval.

LEMUR SCLATERŮV

(*Eulemur flavifrons*)

Je to rok, co se v naší zoo po osmileté pauze narodilo mládě velmi vzácného lemura Sclaterova, který patří k nejohroženějším primátům světa. A po roce se opět těšíme z dalšího mláděte tohoto druhu. Je vzácný nejen ve volné přírodě, ale i v lidské péči. Každé narozené mládě je tak velkou nadějí na záchranu tohoto primáta před úplným vyhubením. V pořadí třetí životaschopné mládě lemura Sclaterova se narodilo 3. dubna. Porodila je zkušená 22letá samice, která je matkou všech tří mláďat.

PUŠTÍK BĚLAVÝ

(*Strix nebulosa*)

Rodičovský pár puštíků bělavých odchovává čtyři mláďata – dva samce a dvě samice. Některá z nich by se měla opět zapojit do mezinárodního záchranného projektu, který běží v Rakousku. Ostatní posílí chovatelskou základnu v lidské péči. Zoo Ostrava chová středoevropský poddruh puštíka bělavého. Mláďata se vylíhla se v rozmezí od 7. do 13. dubna 2018. Společně se svými rodiči je mohou návštěvníci pozorovat v jedné ze sovičích voliér nad výběhem Čitván.

DAMAN PRALESNÍ

(*Dendrohyrax dorsalis*)

V Zoo Ostrava se 18. července 2018 narodilo již druhé mládě damana pralesního – drobného příbuzného slona. Porodila jej samice, která se svým partnerem obývá noční expozici v Pavilonu evoluce, takže návštěvníci mají poprvé možnost mládě tohoto tajemného nočního tvora také pozorovat. První ostravské mládě, které bylo zároveň historicky prvním mládětem tohoto druhu v zoologických zahradách na světě, pobývá se svými rodiči v chovatelském zázemí.

ŽRALŮČEK OKATÝ

(*Hemiscyllium ocellatum*)

Žralůčci okatí obývají pavilon Papua od roku 2011. V akváriu s názvem Korálové moře o objemu 6000 litrů je aktuálně k vidění pár těchto paryb, který se zde pravidelně páří. Samice následně klade vejce ve tvaru kožovitých kapsulí. Vývoj mláďat probíhá v zázemí, kde právě pobývá 12 mláďat. Pohybují se po dně jakousi „chůzí“ pomocí párových prsních a bříšníků ploutví. Z 15 zoo v rámci Evropy, kde žralůčky chovají, se v roce 2017 rozmnožili pouze ve dvou – v Ostravě a v Lipsku.

PRASE DOMÁCÍ – MAGALICA

(*Sus scrofa f. domestica*)

V expozici Na statku mohou návštěvníci vidět tři mláďata prasete domácího plemene mangalica. Malá selata se narodila 20. srpna 2018. Selátka pobývají ve venkovním výběhu se svou matkou hlavně za pěkného počasí. Prase domácí mangalica je plemeno chované především na Balkáně a v Maďarsku pro maso. Je nápadné svou hustou, pro prase nezvyklou kadeřavou srstí. V kohoutku dosahuje výšky okolo 85 cm, vážit může až 300 kg.

Projekt Green-books.org

„Koruna ze vstupu“ – další podpora záchranných projektů

Zoo Ostrava se věnuje nejen chovu ohrožených druhů zvířat ve svém areálu, ale díky programu Koruna ze vstupu podporuje i řadu ochranných aktivit přímo v místě jejich výskytu, často na opačném konci zeměkoule – na Madagaskaru, v Indonésii, v Mexiku, ve Vietnamu i v Evropě. V prvním roce podpořila ostravská zoo a spolu s ní i její návštěvníci celkem jedenáct záchranných projektů, letos je to ještě o dva více. Na ochranu přírody bylo vyplaceno půl milionu korun.

Zastupitelstvo města Ostravy schválilo za rok 2017 finanční podporu 13 mezinárodních záchranných programů v rámci programu „Koruna ze vstupu“. Do tohoto mezinárodního systému podpory záchrany ohrožených druhů živočichů a rostlin je ostravská zoo zapojena od konce roku 2015. A s ní i všichni její návštěvníci.

Přes dva roky putuje 1 koruna ze vstupu každého návštěvníka Zoo Ostrava na speciální účet, který je čerpán výhradně na podporu projektů věnujících se záchraně a ochraně ohrožených druhů zvířat a rostlin ve volné přírodě, tedy přímo v místech výskytu ohrožených druhů (tzv. in situ). Vybrané projekty jsou realizovány v Evropě i na dalších místech po celém světě. Ve sledovaném období, tj. od listopadu 2016 do října 2017, přibýlo na účtu půl milionu korun. Tato částka byla rozdělena mezi 13 vybraných projektů:

1. **The Kukang Rescue Program** – ochrana outloňů váhavých a boj proti ilegálnímu obchodu se zvířaty v Indonésii na Sumatře (Indonésie)
2. **Derbianus Conservation** – záchrana kriticky ohrožené antilopy Derbyho (Senegal)
3. **TSNM projekt (Langur indočínský)** – záchrana kriticky ohroženého langura indočínského (Vietnam)
4. **Coffee and Primate Conservation** – ochrana gibona stříbrného v oblasti Centrální Jáva v Indonésii (Indonésie)

5. **Saola Working Group** – ochrana Annamského pohoří na hranici Laosu a Vietnamu s cílem zachránit (nejen) saolu před vyhubením (Vietnam)
6. **Projekt Chráníme mořské želvy** – ochrana mořských želv v Indonésii na Borneu v oblasti Berau (Indonésie)
7. **Projekt třídění odpadu v Kuta Male** – redukce znečištění v národním parku Gunung Leuser nastavením managementu nakládání s odpady v přílehlé vesnici Kuta Male (Indonésie)
8. **Projekt Sahamalaza** – záchrana kriticky ohroženého lemura Sclaterova a dalších zvířat (Madagaskar)
9. **Sumatran Orangutan Conservation Program (SOCP)** – prevence vyhubení orangutana sumaterského a ochrana jeho přirozeného prostředí na Sumatře (Indonésie)
10. **Green-books.org** – poskytování dětských knih v indonéském jazyce o zvířatech, rostlinách a přírodě (Indonésie)
11. **Vulture Conservation** – ochrana a obnova populací supů v Evropě včetně ochrany jejich přirozeného prostředí (Evropa)
12. **Repatriace a ochrana kriticky ohrožených ryb gudeí v Mexiku** – ochrana přirozeného habitatu, výzkum a repatriace kriticky ohrožené ryby Zoogoneticus tequila (střední Amerika)
13. **The Endangered Primate Rescue Center (EPRC)** – záchrana kriticky ohrožených primátů ve Vietnamu

Podrobné informace k jednotlivým projektům najdete na www.zoo-ostrava.cz a zde:

Tato nová etapa směřování plně zařazuje naši zoo mezi nejmodernější zoologické zahrady světa, které se aktivně snaží nejen o přežití ohrožených druhů zvířat v rámci mezinárodních záchranných chovů v lidské péči, ale pomáhají i zvířatům a lidem přímo v jejich domovině. Děje se tak na mnoha místech naší planety a všude tam, kde to situace umožňuje, a v míře, jak to finanční možnosti dovolí. Velmi nás těší, že jako zoo můžeme být u toho a že jako obyvatelé jedné z nejbohatších částí světa můžeme pomáhat i v místech, kde takové štěstí lidé ani zvířata zatím neměli. Konec konců i naší činností a spotřebitelskými nároky ovlivňujeme oblasti tisíce kilometrů daleko, na opačném konci zeměkoule.

V září 2018 schválilo zastupitelstvo města Ostravy navýšení částky, kterou každý návštěvník přispívá svou návštěvou zoo na záchranné programy, na 2 Kč ze vstupu. Děkujeme!

Vybarvěte si ohrožené pěvce jihovýchodní Asie – vlajkové druhy ochranné kampaně, o které jsme se zmínili i uvnitř časopisu.

Bulbul korunkatý

Sojkovec dvoubarvý

Majna Rothschildova

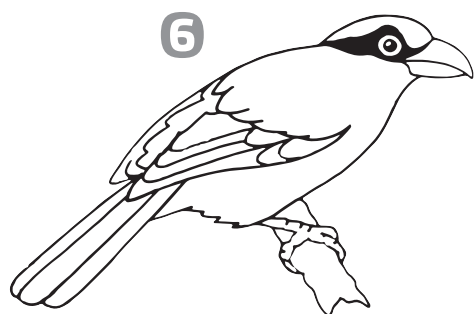
Loskuták velký

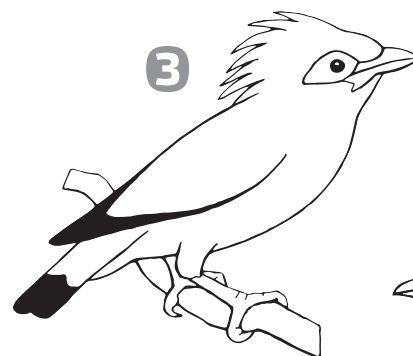
Šama bělořítá

Kraska krátkoocasá jávská

6

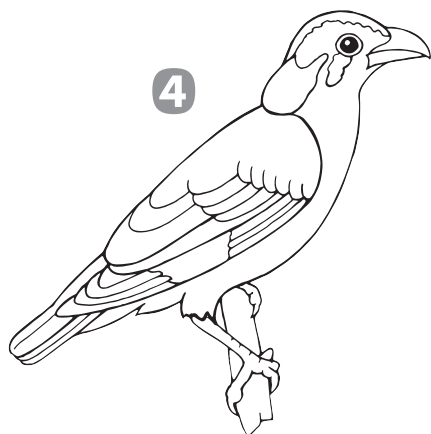
3

5

2

4

1

Doplněním správných slov, získáte tajenku – anglický název ochranné kampaně, do které je naše zoo zapojena. Pokud jste pozorně pročtli časopis a vybarvili omalovánku, bude pro vás luštění hračka.

Zelený pták s červenými křídly a zobákem, od roku 2007 nespátrán ve volné přírodě, žije jen v zajetí →

Rozmanitost forem života na Zemi →

Žlutozelený pták se světlým břichem, nejtádanější a nejdražší mezi pěvci v soutěžích ptáků, místy vyhuben →

Pták, který se dorozumívá melodickým zpěvem, k tomuto řádu patří vlajkové druhy kampaně →

Bílý pták s chocholkou a modrými "brýlemi", žije pouze na ostrově Bali, kde v důsledku lovu téměř vymizel →

Hlavní město Indonésie →

Místo k chovu zvířat →

Černý pták s bílou hlavou, má hlasitý projev, ohrožen nejen lovem, ale i odlesňováním →

Místo prodeje obrovského množství ptáků →

Samice je kladou do hnízda, líhnou se z něj mláďata →

Podlouhý ostrov, druhý největší v Indonésii, domov mnoha vzácných druhů →

Tmavě modrý pták s oranžovým zobákem, dokáže napodobit různé zvuky, žije pouze na Sumatře →

